

НЯКОИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ТУРИСТИЧЕСКИЯ ПОТОК НА ТЕРИТОРИЯТА НА ПРИРОДЕН ПАРК „РИЛСКИ МАНАСТИР“

Иван Палигоров¹, Вангел Аврамов²

¹Лесотехнически университет – София; ²Природен парк „Рилски манастир“
– гр. Рила

УДК 796.5

Постъпила на 11.11.2009

На база на двугодишно наблюдение върху потока от посетители на територията на природен парк „Рилски манастир“ са обобщени данни за характеристиката на туристическия поток като общ брой, националност, възраст и професия; мотиви на посещенията и др. Установена е и е представена денонощната и сезонната динамика на посещенията от различни гледни точки; интензивността на автомобилния поток; практикуваните форми за отдих и туризъм; ползването на природните ресурси и т.н.

На основата на резултатите от изследването са формулирани препоръки за усъвършенстването на управлението на природен парк „Рилски манастир“ в следните по-важни направления:

- установяване на по-съществени последици от въздействието на туристическия поток върху средата и активизиране на дейността в териториите, които се посещават най-много, за успешно прилагане на „модела“ за устойчиво управление на ресурсите на парка;
- създаване на оптимални условия за поемане на потока от моторни превозни средства и туристи, без ограничаване на техния брой, насочвайки ги към благоустроените от парка места за отдих и почивка;
- подпомагане на развитието на селския туризъм, чрез насочване на този поток от посетители в околните населени места, за нощувки, изхранване и забавление в духа на българските традиции.

Ключови думи: управление на природен парк, туристически поток.

Key words: natural park management, tourist stream of people.

Увод

Управлението на природните паркове в България е от изключителна важност за обществото от няколко гледни точки: поддържане и запазване за бъдещите поколения на екологичните системи и комплекси на територията на съответния парк; създаване на условия за намаляване на въздействието на ту-

ристическия поток или улесняване на екосистемите за по-лесно преодоляване на резултатите от въздействието; създаване на условия за ползване на отделните компоненти на територията и формиране на екологично възпитание и възприемане на природните дадености като изключителна ценност. Това налага непрекъснат мониторинг на територията на природните парко-

ве и своевременно предприемане на действия за усъвършенстване на системата за управление.

Такава е и основната цел на настоящото проучване – усъвършенстване на управлението на Природен парк „Рилски манастир“.

За постигане на набелязаната цел бяха решени следните задачи:

- **установена е и е представена де-нонощната и сезонната динамика на посещенията от различни гледни точки;** интензивността на автомобилния поток; практикуваните форми за отдих и туризъм; ползването на природните ресурси и т.н.

- **установени са по-съществените последици от въздействието на туристическия поток върху средата и е активизирана дейността в териториите, които се посещават най-много, за успешно прилагане на „модела“ за устойчиво управление на ресурсите на парка;**

- **създадени са оптимални условия за поемане на потока от моторни превозни средства и туристи, без ограничаване на техния брой, насочвайки ги към благоустроените места в парка за отдих и почивка;**

- **подпомогнато е развитието на екологичния и селския туризъм чрез насочване на този поток от посетители в околните населени места, за нощувки, изхранване и забавление в духа на българските традиции.**

Методите на изследване се базират на двугодишно наблюдение върху потока от посетители на територията на природен парк „Рилски манастир“, като са обобщени данни за характеристиката на туристическия поток като:

общ брой, националност, възраст и професия; мотиви на посещенията и др. Установена е и е представена де-нонощната и сезонната динамика на посещенията от различни гледни точки; интензивността на автомобилния поток; практикуваните форми за отдих и туризъм; ползването на природните ресурси и т.н.

Конкретните методи на изследване и начини на получаване на информация включват:

- постоянни наблюдения;
- анкетиране;
- събиране на данни от община гр. Рила;
- информация от Окръжна пътна служба гр. Кюстендил;
- информация от местни хотелиери и ползватели;
- информация от Рилската Света обител.

Резултати и коментари

Получени са данни за структурата на изменение на броя на посетителите по различни критерии: мотиви за посещение, предпочитания на посетителите, какви са познанията на посетителите за природния парк, каква е динамиката на изменение на автомобилния поток и др.

По отношение на водещите мотиви за посещението:

Природният парк е предпочитан при посещението по следните мотиви, подредени по степен на значимост в отговорите:

- молитва, поклонение или посеще-

ние на църквата;

- културно-историческо;
- разходка;
- туризъм;
- пикник;
- риболов;
- други.

Оказва се доста трудно да се отделят и формулират водещите мотиви, защото най-често те представляват съчетание на желанието и визията за провеждане на посещението. Водеща група мотиви е докосването до този паметник на българската история и култура, както и възможността да се посети църквата за молитва или поклонение. Едновременно с това се налага все по-често и докосването до природата – провеждане на кратка разходка или изминаване на определен туристически маршрут. За разполагащите с повече време посещението се свързва и с пикник, риболов или други занимания, като игри за подрастващите и децата, отдих на открито и т.н.

По-съществено в случая е да се проследи изменението в мотивите на посетителския поток през две съседни календарни години – 2007 и 2008. Данните дават основание да се потърси връзката между наименованието на мотива и разбирането за това, какво се очаква от посетителите. Например:

– **религиозните мотиви** се основават на това, че Рилският манастир е твърдина на българската православна вяра, богослужение, език и книга, крепител на народното самосъзнание;

– **културно-историческите мотиви** – със своята история и архитектура манастирът е един от най-желаните обекти за посещение;

– **опознавателните мотиви** – еко-

пътеките със силата на запазените естествени формации и възможността да се докоснат до тях;

– **туристическите мотиви** – местността е в началото на доста туристически маршрути, които са обозначени и дават възможност за избор, в зависимост от предварителната подготовка и наличната екипировка на посетителите;

– **научноизследователските мотиви** – базирани са на неповторимото биологично разнообразие.

Това дава основание да се оцени, че посетителите имат осъзната необходимост за посещението си. Довод в това отношение е и фактът, че все по-голям брой от анкетираните отговарят без затруднение на въпросите известно ли им е, че се намират на територията на Природен парк, как е името на парка и знаят ли нещо за него. Всъщност това е един от най-добрите атестати за добрата работа на служителите на парка по представянето на неговата уникалност и предназначение.

По-големите проблеми в дейността на парковата администрация се свързват с интензивността на автомобилния поток – начинът на достъп, престоят и напускането на територията на парка.

От данните в табл. 1 се вижда, че динамиката на изменение на посещение на парка с леки автомобили бележи тенденция на повишение, като се забелязва по-добрата използваемост на автомобилите през сезона на отпуските. Следва да се отбележи също, че броят на леките автомобили, които пристигат в Рилския манастир и в природен парк „Рилски манастир“ налага в най-близко бъдеще да се търси разширение на съществуващите паркинги.

Таблица 1
Table 1

**Сезонна динамика и структура на броя на посетителите
и на леките автомобили за 2007–2008 г.
Season dynamic and structure of tourist stream of people and cars 2007–2008**

	Посетители в леки автомобили Tourist stream of people in cars				Леки автомобили Cars			
	2007 г.		2008 г.		2007 г.		2008 г.	
	Брой Number	%	Брой Number	%	Брой Number	%	Брой Number	%
I тримесечие I quarter	34 271		73 920		11 626		24 660	
Януари January	14 168	41,3	20 403	27,6	4704	40,4	6821	27,6
Февруари February	9431	22,5	23 139	31,3	3162	27,2	7713	31,3
Март March	10 672	31,2	30 378	41,1	3760	32,4	10 126	41,1
II тримесечие II quarter	51 680		143 757		17 375		47 919	
Април April	12 200	23,6	34 845	24,2	4245	24,5	11 615	24,2
Май May	16 666	32,2	52 344	36,4	5673	32,7	17 448	36,4
Юни June	22 814	44,2	56 568	39,4	7407	42,8	18 856	39,4
III тримесечие III quarter	344 790		369 710		103 449		123 235	
Юли July	60 270	17,5	67 460	18,2	18 228	18,3	22 486	18,2
Август August	222 640	64,6	233 560	63,2	65 720	63,5	77 853	63,2
Септември September	61 880	17,9	68 690	18,6	18 800	18,2	22 896	18,6
IV тримесечие IV quarter	87 750		149 547		27 280		49 849	
Октомври October	37 688	42,9	71 856	48,0	11 228	41,2	23 952	48,0
Ноември November	21 052	24,0	40 659	27,2	7013	25,7	13 553	27,2
Декември December	29 010	33,1	37 032	24,8	9040	33,1	12 344	24,8
Общо Total	518 491		736 934		159 730		245 663	

Посещението на Парка с автобуси и микробуси бележи тенденция на намаляване. Причината за това е може би, че

това са организирани посещения както на български, така и на чужди граждани, които все по-често ще предпочитат

индивидуалните или семейните посещения, пред организиранията (табл. 2). Данните позволяват да се следи инте-

реса към Рилския манастир и природен парк „Рилски манастир“.

Таблица 2
Table 2

Сезонна динамика и структура на броя на посетителите
и на автобусите за 2007–2008 г.

Season dynamic and structure of tourist stream of people and buses 2007–2008

	2007				2008			
	посетители tourists		автобуси buses		посетители tourists		автобуси buses	
	брой number	%	брой number	%	брой number	%	брой number	%
I тримесечие I quarter	28 046		1107				752	
Януари January	12 920	46,1	438	39,6	6440	30,4	229	30,4
Февруари February	6600	23,5	253	22,8	3600	17,0	144	19,1
Март March	8526	30,4	416	37,6	11 140	52,6	379	50,5
II тримесечие II quarter	69 320		2378		74 440		2388	
Април April	14 840	21,4	518	21,8	13 300	17,9	462	19,3
Май May	29 640	42,8	1035	43,1	15 500	20,8	517	21,7
Юни June	24 840	35,8	835	35,1	45 640	61,3	1409	59,0
III тримесечие III quarter	108 440		3681		126 630		4221	
Юли July	24 080	22,2	820	22,3	32 380	25,6	1080	25,6
Август August	58 180	53,7	1977	53,7	62 310	49,2	2077	49,2
Септември September	26 180	24,1	884	24,0	31 940	25,2	1064	25,2
IV тримесечие IV quarter	69 400		2497		43 020		1344	
Октомври October	35 680	51,4	1246	49,9	30 460	70,8	919	68,4
Ноември November	19 320	27,8	708	28,4	9 900	23,0	337	25,1
Декември December	14 400	20,8	543	21,7	2 660	6,2	88	6,5
Общо Total	275 206		9663		265 270		8705	

От събраните данни може да се съди за сезонното разпределение на посетителите, за това колко от тях са български граждани и колко са чужденци, за местата в парка, които представляват най-голям интерес, за очакваните въздействия, които следва да се очакват и се налага да са обект на дейността на парковата администрация, за да се преодолее негативното им въздействие и за да се запази територията на парка и за идните поколения (Аврамов 2009).

В редица изследвания в областта на туризма (Иванов 2006 и др.) се посочват възможностите на природата в България за развитие на този отрасъл, което би допринесло за разсредоточаване на посетителския поток, за разнообразяване на формите на туристическа дейност, които се предлагат в района, както и за решаване на проблемите с поминъка на населението чрез създаване на заетост в околните населени места, за нощувки и изхранване на посетителите в духа на българските традиции.

Заклучение

На основата на направения анализ могат да се формулират следните посъществени изводи:

1. Територията на природен парк „Рилски манастир“ е притегателно място за ежегодно посещение от над 250 000 посетители както от България, така и от чужбина.

2. Територията на парка е подложена на осезаемо въздействие, независимо от мотивите за посещение.

3. Необходимо е да се предприемат неотложни действия от страна на парковата администрация, за да се ограничи и регулира въздействието на посетителския поток.

По-важни препоръки за намаляване на отрицателното въздействие и за запазване на хармонията между манастира и околната среда:

1. Търсене на адекватен начин за регулиране на автомобилния поток.

2. Изграждане на информационно-посетителски център, който съвместно с парковата администрация да се грижи за:

- поставяне на информационни табла, брушури;
- маркиране на туристическите маршрути;
- подготовка на планински и еководачи;
- изработване на карти;
- издаване на пътеводител за посещение на парка.

3. Следва да се обмисли идеята за проектиране и изграждане на екологосъобразен транспорт.

Добри решения биха могли да се потърсят и в посока на стимулиране и подпомагане на развитието на селския туризъм чрез насочване на този поток от посетители в околните населени места за нощувки, изхранване и забавление, в духа на българските традиции.

Литература

1. Аврамов, В. 2009. Мониторинг на посетителския поток и потока от моторни превозни средства на територията на природен парк „Рилски манастир“.

Благоевград, БОН.

2. Иванов, И. 2006. Туризмът – възможност за решаване на регионалните

проблеми в България. – Управление и устойчиво развитие, 3–4, 355–363.

SOME CHARACTERISTICS OF TOURISTS STREAM ON THE TERRITORY OF RILA-MONASTERY NATURAL PARK

Ivan Paligorov¹, Vangel Avramov²

¹University of Forestry – Sofia; ²Rila-Monastery Natural Park – Rila town

UDK 796.5

Received 11.11.2009

Summary

On the basis of two years monitoring on a stream of tourists on the territory of Rila-Monastery Natural Park some data about characteristic of visitors are collected as: number of visitors; nationality, age and occupation; motives of visit etc. The twenty-four hours and season dynamics are find out and presented on different point of view; the intensity of a stream of automobiles, different forms of tourism and recreation and natural resources use etc.

Some recommendations on Rila-Monastery Natural Park management are formulated and pointed out as:

- some main consequences on the environment are find out; accelerate the work in more influenced areas for a “model” of sustainable natural resources management implementation on the territory;

- to make an optimal conditions to meet the needs of tourists and automobiles, without number limitation, with the opportunities of the park territory, to orientate the stream of tourists and automobiles to well laid out for recreation and relaxation areas of natural park;

- supporting the rural tourism development by tourist orientation to the near villages and towns for hosting, accommodation and entertainment in a spirit of Bulgarian traditions.